

Zoals Glazuurfabriek Canton vroeger was

Op het Waardeiland aan de overkant van de Oude Rijn was het een totaal andere wereld. Een steenworp slechts verwijderd van de hectiek van alle dag, toch leek het alsof daar bij Canton er een andere tijd was. Men was slechts met elektra aan de rest van de wereld verbonden. Verder bestond het als een wereldje op zich. De fabriek was zichtbaar, maar de rest van het deel van dat eiland ging verborgen achter een parkachtig bos.

Leiderdorp
Terrein van Ouderzorg De Ridder

De foto laat de steenfabriek "Ouderzorg - De Ridder" aan de 'van der Valk Boumanweg' zien welke in 1961 werd afgebroken, op die plaats bevindt zich nu o.a. het Haaghuisshof. Links onderin de Droststraat met daarnaast (rechts) de twee fabriekshallen welke nu nog steeds bestaan. Het derde gebouw op rij is gesloopt en daar bevindt zich nu het kantoorgebouw Rhijnenburg. Rechts onderin het Waardeiland met steenfabriek "Canton"

http://www.deschansvanvaldez.nl/N_frame.html?http://www.deschansvanvaldez.nl/N_grp_13_8-1.html

De fabriek van Canton was een glazuurfabriek. Daar waren er niet veel van in Nederland, althans niet van die grote. Wie het nu in zijn hoofd gehaald heeft om die fabriek aan de overkant van de Oude Rijn te plaatsen, vertelt de geschiedenis niet, maar het is iemand die en van de natuur hield en van de eenzaamheid. Er stond bij de fabriek een huis en er was een parkachtig bos

aangelegd. Men woonde er letterlijk op een eiland, slechts bereikbaar met een klein veerpontje dat men op eigen kracht van het eiland naar de Van der Valk Boumanweg moest begeleiden.

Om het de 'overzetter' gemakkelijker te maken, was het pontje verbonden met een kettingbegeleiding. Die ketting lag op de bodem van de rivier en als men wilde oversteken, dan moest men met een stuk hout waar een inkeping ingemaakt was en via de ketting zichzelf naar de overkant trekken. De ketting liep door ogen en beugels door het pontje. Dat pontje was een klein simpel bootje met een platvorm waar men op stond. Maximaal vijf mensen konden er op staan. Omdat de rivier daar enigszins gebogen was, moest men dus bij het overvaren er op letten, dat er geen binnenvaartschip op de rivier was. Dat zou te gevaarlijk zijn. Het pontje kon niet blijven liggen, de rivier was niet zo breed en de Oude Rijn werd in die tijd druk bevaren door grote binnenvaartschepen. Toch moest men dagelijks meerdere malen gebruik maken van het pontje; het personeel moest naar de fabriek, de kinderen moesten naar school en kwamen weer terug en ook moest men dagelijks bij ons water komen tappen in bussen en kannen. Er was namelijk geen drinkwater aan de overkant, gelukkig wel elektra. Het woonhuis was een eenvoudig huis met villa allure. De oprichter heeft er gewoond en dat was inderdaad niet zo maar. Hij legde een park aan en in de loop van de jaren waren de bomen hoog opgeschoten. In dat parkje waren paadjes aangelegd en stonden er her en der bankjes. Volop natuur met een keur aan vogels. De nachtegaal was de publiekstrekker. In de zomeravonden was hij gewoon om in een statige beuk een concert weg te geven voor wie het maar horen wilde. Er kwamen mensen uit Leiden naar de plek tegenover de beuk op de Van der Valk Boumanweg om het concert bij te wonen. Wij genoten dan mee op ons bankje voor het raam van de woonkamer en wisten nog eens te meer hoe fijn het was om daar te wonen.

Het park was niet het enige op het (Waard)eiland. Achter de fabriek en rechts naast het bos lagen weiden uitgespreid. Ze waren niet vlak maar enigszins golvend aangelegd. Als je niet beter wist, had je het idee om ergens in Zuid Limburg te zijn. De bewoners van het eiland woonden er met groot plezier, ondanks het ontbreken van normaal comfort. Dat kleine stukje eilandgrond had ook zoveel te bieden: bos, weide en water rondom. Ik was nog nooit in Engeland geweest en wist niet hoe het daar was, maar nu weet ik dat het eiland een beetje Engels was aangelegd. Knus en groen met rust en ruimte.

Een paar keer per jaar werden we verrast door een neef van mijnheer Van Poelgeest, de eigenaar van Ouderzorg. Deze lange man kende ik niet anders dan als hopman van de padvinderij. Hij had een zeer scheve mond en praatte daar ook naar. Hij was met hart en nieren een padvinder en leefde in zijn vrije tijd zich daar helemaal in uit. Met Pasen al, soms lag er nog sneeuw, verscheen hij met een grote groep padvinders onder zijn hoede om op die ideale plek te gaan kamperen. De groep richtte een waar kamp in, zo compleet mogelijk. Een

kampvuur werd gestookt en het eten werd daar op gaar gemaakt. Tot laat in de avond was men druk met 'het overleven' volgens de richtlijnen van de padvinderij. Overigens had men er zeer veel plezier in en in het tentenkamp werd goed geslapen. Drie dagen achtereen was men daar om vervolgens met Pinksteren weer terug te keren. Ik mocht er graag een kijkje nemen en verwonderde me er over dat er jongens waren die niet veel ouder waren dan ik, die al helemaal gewend waren aan het kampeerderleven en goed voor zichzelf konden zorgen.

Ik zou bijna vergeten dat er ook nog een fabriek op het eiland stond: Canton genaamd. Zoals eerder gezegd een glazuurfabriek. Klanten bestelden soms stenen voor hun huis, binnen of buiten, die voorzien waren van een laag glazuur. Een product waar je je mee kunt onderscheiden of dat gewoon functioneel was. De stenen werden eerst gebakken in de oven op Ouderzorg, werden getransporteerd met een vlet naar Canton en daar geglazuurd. Nou ging dat glazuur niet zomaar. Elke steen, kop, strek of kop/strek moest apart in de melkachtige vloeibare glazuurverf gedompeld worden en te drogen worden gezet. Als dan de hele partij klaar en gedroogd was, werden de stenen in de oven gezet en werd de oven aangestoken. Nogmaals bakken, dus, maar nu om het glazuur zodanig te verhitten dat de steen voorzien werd van een glasachtige laag. Kleur was geen punt, elke kleur kon geleverd worden, het was een kwestie van pigmenten mengen. Moeilijker werd het als klanten een variatie aan kleuren wensten. Dan moest men dus meerdere vaten met verschillende verven hebben waarin de stenen gedoopt werden. Canton heeft een keer een enorme order uitgevoerd. Dat was toen De Ridder een klus had aangenomen voor de bouw van de ventilatieschachten van de Velsertunnel. In totaal moesten er 8 of 9 verschillende kleuren in de glazuurstenen worden

verwerkt. Een enorme opdracht. Complicatie was ook nog eens, dat de stenen geleverd werden door Steenfabriek Meinerswijk uit Arnhem. Nog een transport extra er bij dus. En als je bedenkt hoeveel schachten er van verschillende hoogten gebouwd zijn zowel aan de noord- als zuidzijde van de tunnel, dan kun je je indenken, dat men best wel even met deze opdracht is bezig geweest. Voor het transporteren van deze stenen werd wel degelijk hooi gebruikt dat tussen de lagen op de vrachtwagen werd gelegd om beschadiging te voorkomen.

De ventilatieschachten zijn gemetseld en dus voorzien van een buitenlaag van glazuurstenen. De openingen in de schachten voor het in en uitstromen van de lucht zijn van beton. Deze zijn ook gemaakt op de steenfabriek. Ook al een enorme klus om deze prefab aan te leveren. Ik ben zo vaak mee geweest met de vrachtwagen naar Velsen en heb de bouw van nabij over lange tijd mee kunnen maken.

Het stookproces van de glazuurfabriek was ook vakwerk. De stenen mochten niet te veel verhit worden en ook weer niet te weinig. Nu had men in de oven een kegel geplaatst waar het vuur om heen draaide. Als de kegel om viel was de oven 'gaar' en hoefde men niet meer te stoken. Het stoken gebeurde van onder af. Dat wil zeggen dat kolen in een soort lange stenen koker naar binnen gegooid moesten worden. Dat moest zorgvuldig gebeuren, want als de kolen eerst niet helemaal achterin de koker kwamen, brandde de oven niet gelijkmatig. Men stookte per opdracht de oven, waarna deze weer uit ging en afkoelde. Het opstapelen van de stenen gebeurde net als bij het bakken bij potten; elke steen moest op zichzelf staan om goed gestookt te kunnen worden. De capaciteit van de oven was beperkt, dus bij grote opdrachten betekende het dat er continu gestookt moest worden. De fabriek volgde zijn eigen ritme, iets wat wel eens wat irritatie opleverde bij de grote broer aan de overkant. Maar ja, zo gaat dat met een eenling, het valt niet mee om op te gaan in de vaart der volkeren.

*Dit document is onderdeel uit het boek
"Opgroeien tussen drielingen en lilliputters".
Wim van Doesburg heeft zijn herinnering aan
zijn jeugd voor familie op papier gezet. Hij
woonde op de fabriek van 1946 tot 1961 als
zoon van de toenmalige fabrieksbaas. Hij heeft
daar een onvergetelijke tijd mee gemaakt. De
beschrijving van hoe het er op de fabriek toeging
is samengevat in dit document.*